

رویکرد نوین در آینده پژوهی

مؤلف

نساء گلپایگانی

دانش نودکتری مدیریت آموزش

آموزش و پرورش - مازندران - شهرستان بهشهر

معاون آموزش دبستان - ریاست تربیت بهشهر

عنوان و نام پدیدآور: رویکرد نوین در آینده پژوهی / مولف نساء گلپایگانی؛ ویراستار علمی نساء گلپایگانی.

مشخصات ظاہری : ۱۱۱ ص.

شاپک : 8-73-8400-600-978:

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

یادداشت : کتانبامه:ص. [۱۰۳] - ۱۱۱.

موضوع: آینده پژوهی

: Forecasting -- Study and teaching موضوع

رده بندی کنگره: ۹۱۳۹۶ / ۱۳۸۵ / ۱۵۸ / CB

رده بندی دیویی: ۰۰۱/۲

شماره کتابشناسی ملی: ۹۸۶۰۰۱

شناسنامه کتاب

◀ عنوان: رویکرد نوین در آینده پژوهی

◀ مؤلف: نساء گلیایگانی

◀ امور (ایانہ و صفحہ بندی: سید حسین نقبان

طرح روی جلد: شهریانو فرخی

◀ ویزاستار علمی: نساء گلپایگانی

◀ تیراڑ: ۵۰۰

◀ ناشر: علیہ نور

◀ نوبت چاپ اول: ۱۳۹۶

◀ قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال

کلیدی حقوق اعم از چاپ، تکثیر، نسخه برداری و ترجمه برای ناشر محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ با مسئولیت ناشر)

◀ مرکز پخش: سلای - میدان امام - بلوار دانشگاه - پایین تر از حوزه هنری - کوچه گل نرگس - جنب چاپ مآزند گستر

◀ شماره تماس: ۹۱۱۲۵۵۹۸۴۴

۱۰	 سخن ناشر
۱۱	 پیشگفتار

فصل اول مفاهیم و کلیات

۱۷	 تاریخچه آینده پژوهی
۲۱	 تعاریف آینده پژوهی
۲۲	 مبانی و اصول آینده پژوهی
۲۴	 ضرورت آینده پژوهی
۲۶	 هدف آینده پژوهی
۲۹	 اهداف آینده پژوهی
۳۰	 جایگاه علمی آینده پژوهی
۳۱	 قلمرو موضوعی آینده پژوهی
۳۴	 چارچوب مفاهیم کلیدی آینده پژوهی

فصل دوم

مولفه‌های آینده پژوهی؛ ابزاری برای ساختن آینده

۳۹	 ۱- آموزش
۴۰	 ۲- سرمایه گذاری
۴۱	 ۳- سواد آینده یا همان «هوشیاری محیطی»
۴۱	 ۴- پیش بینی
۴۲	 ۵- نوآوری
۴۲	 ۶- رقابت
۴۳	 ۷- رهبری
۴۳	 ۸- کوشش خستگی ناپذیر

پیش فرض های آینده پژوهی ۴۴

فصل سوم

روش های آینده پژوهی

روش های آینده پژوهی ۴۹

۱- دیده بانی آینده ۴۹

۲- روش دلفی ۵۰

۳- تجزیه و تحلیل روند ۵۰

۴- سناریوپردازی ۵۱

۵- چشم انداز سازی ۵۱

۶- نقشه راه ۵۱

۷- پسنگری ۵۲

۸- شبیه سازی ۵۲

۹- مدل سازی ۵۲

-مدل تنوری تحول فراسیستم ۵۳

-مدل تنوری سه گانه تگرش سیستم دانش آینده ۵۳

-مدل تنوری دانش، اطلاعات و دانش - اطلاعات ۵۳

-مدل تنوری پویا دانش-اطلاعات ۵۳

-مدل تنوری تغییر: ۵۴

اصول موضوعه آینده پژوهی ۵۴

۱-ارتباط گذشته و حال ۵۴

۲-عنصر حیاتی در مطالعات آینده پژوهی ۵۵

۳-اهمیت ایده های مربوط به آینده ۵۵

سنت های حاکم بر آینده پژوهی ۵۶

گونه های مختلف آینده پژوهی ۵۷

چارچوبی فرارشته ای برای آینده پژوهی ۶۲

پیشران هادر آینده پژوهی ۶۴

مزایای آینده پژوهی برای سازمان ها ۶۵

۶۷.....	آینده پژوهی در ایران
۷۰.....	توضیحاتی درباره شیوه انتشار گزارش آینده پژوهی ایران ۱۳۹۶

فصل چهارم

آینده پژوهی در آموزش عالی

۷۵.....	مقدمه
۸۰.....	دیدگاه های آینده نگری
۸۰.....	- دیدگاه استنتاجی
۸۱.....	- دیدگاه تحلیل الگوها
۸۱.....	- دیدگاه آینده های متعدد
۸۲.....	- دیدگاه ناشی
۸۲.....	ویژگی های آینده پژوهی
۸۶.....	پارادایم پژوهش در آینده پژوهی
۸۹.....	ویژگی های پارادایم پژوهش در آینده پژوهی
۹۲.....	توصیف روش
۹۳.....	چرخه آینده مقدماتی
۹۵.....	تشخیص نتایج
۹۶.....	پیش بینی در یک سناریو
۹۷.....	نقاط قوت و ضعف
۹۹.....	ترکیب با روش های دیگر
۱۰۳.....	منابع و مآخذ

پیشگفتار

امروزه تغییرات با نرخ سریعتری بوقوع می‌پیوندند. تغییرات فناوری و متعاقباً تغییر در دیگر جنبه‌های زندگی، افزایش روز افزون وابستگی متقابل کشورها و ملل، تمرکززدایی جوامع و نهادهای موجود که بدلیل گسترش فناوری اطلاعات شتاب بیشتری یافته است، تمایل روزافزون به جهانی شدن به همراه حفظ ویژگی‌های ملی، قوم و فرهنگی و بسیاری عوامل دیگر، لزوم درک بهتر از "تغییرات" و "آینده" را بران دولت‌ها، کسب وکارها، سازمانها و مردم ایجاب می‌کند. آینده اساساً قرین به عدم قطعیت است. با این همه آثار و رگه‌هایی از اطلاعات و واقعیات که ریشه در گذشته و حال دارند، می‌توانند رهنمون ما به آینده باشند. ادامه «تصمیم‌گیری صرفاًچندین آینده محتمل بر اساس تجارب گذشته»، غفلت از رصد تغییرات آتی را در پی خواهد داشت و با آنکه در پیرو خواهد شد.

عدم قطعیت نهفته در آینده، برای بعضی، توجیه کننده عدم‌دور اندیشی آنان است و برای عده‌ای دیگر منبعی گران‌ها از فرصت‌ها. فکر درباره آینده برای کارها و اقدامات کنونی انسان امری ضروری است. کنش بدون تفکر به آینده امکان‌پذیر است، اما کنش امکان‌پذیر نیست، چرا که عمل بدون پیش‌بینی دارد. بدین ترتیب، تصویرهای آینده (آرمان‌ها، اهداف، مقاصد، امیدها، نگرانی‌ها و آرزوها) پیشران‌های اقدامات فعلی ما هستند. بنابراین آینده امری است که مردم می‌توانند آن را با اقدامات هدفمند خود طراحی کرده و شکل دهند. مردم برای آنکه عاقلانه عمل کنند، بایستی نسبت به پیامدهای اقدامات خود و دیگران آگاهی و شناخت کافی داشته باشند. همچنین واکنش‌های دیگران و نیروهایی را که خارج از کنترل آن‌هاست بررسی کنند. این پیامدها تنها در آینده خود را نشان می‌دهد. بدین ترتیب، افراد نه تنها می‌کوشند امور در حال وقوع را بفهمند، بلکه می‌کوشند اموری را که شاید اتفاق بیفتد یا بالقوه امکان وقوع دارد و یا تحت شرایط خاصی در آینده اتفاق خواهد افتاد، نیز بشناسند.

افراد با استفاده از این شناخت حدسی موقعیت کنونی خود را تشخیص داده، کارهایشان را دنبال کرده، از بستر زمان و فضای مادی و اجتماعی می‌گذرند. سرعت تغییرات آنچنان سرسام‌آور است که دیگر نمی‌توان با روش‌های سنتی با آنها کنار آمد. «اگر با تغییرات همگام نشوید، زیر چرخ عظیم تغییر خرد خواهید شد». اما آیا امکانی برای اطلاع یافتن از آینده برای ما وجود دارد؟ قطعاً در مورد آینده هیچ چیز یقینی وجود ندارد و این از اصول اولیه آینده‌شناسی است. اما اصل دیگری هم وجود دارد که: انسان می‌تواند در سرنوشت آینده تأثیرگذار باشد. در این میانه دانشی زاده می‌شود که سعی می‌کند با پیش‌بینی عوامل موثر در تغییرات آینده به صورتی دوگانه، هم مهار تغییرات را در دست گیرد و هم جامعه را برای این تغییرات آماده کند. آینده پژوهی فراتر از پیش‌بینی است و دعای پیش‌گویی هم ندارد. آینده پژوهی هنر شکل دادن به آینده است، به آن شکل که بپسندیم. کسانی که این دانش را در دست دارند هم‌اکنون هم به آینده جهان به اندازه خوب و بد، آلب و آلوب خود، شکل می‌دهند. می‌توان کشورها و جوامعی را دید که نتوانستند خود را با تحولات سازگار کنند و از این جهت از هم فروپاشیدند. آنها ذات تغییر را درست نسنجیدند. آینده‌شناسی از این منظر دانش شناخت تغییرات است. شناخت آینده از حیاتی‌ترین علم مورد نیاز هر ملتی است. آینده‌پژوهی یکی از روش‌های مدرن مطالعه‌ی آینده است. از ساختارهای فناوری‌های نرم محسوب می‌شود؛ البته هدف این علم نه تنها کشف آفاق بلکه اساساً مهندسی هوشمندانه‌ی آینده است؛ درست به همین دلیل که آینده پژوهی - روش‌های نرم است و دانشی جهت دار به شمار می‌آید؛ از این رو اقتباس و تقلید کم، کرانه از آن می‌تواند فوق‌العاده گمراه کننده و خطرناک باشد. ملت ما اگرچه میراثی عظیم از معارف مربوط به آینده را در اختیار دارد، اما هنوز در زمینه‌ی آینده‌پژوهی به عنوان یک علم مدرن در ابتدای راه است و مسیری طولانی درپیش دارد. آینده‌پژوهی تلاشی نظاممند (سیستماتیک) برای نگاه به آینده‌ی بلندمدت در حوزه‌های: دانش، فناوری، اقتصاد، محیط زیست، جامعه و... است.

که هدف اصلی آن، شناخت فرصت ها و فناوری های جدید و تعیین بخش هایی است که سرمایه گذاری در آنها احتمال بازدهی بیشتری دارد؛ به بیان دیگر، «آینده پژوهی یعنی مهیا بودن برای آینده و استخدام منابع موجود به بهترین وجه ممکن در راستای ارزش ها و اهداف.

مجموعه حاضر در راستای آینده پژوهی و ویژگی های اساسی آن و با نگاه نو و نوآوری در طرح موضوعات جدید همت و مبادرت می نماید. این کتاب قابل استفاده اساتید دانشگاه، برنامه ریزان، دانشجویان رشته های (علوم تربیتی کلیه گرایش ها، سازمان ها و مراکز آموزش عالی) و همه کسانی که با رویکرد یاددهی و یادگیری سر و کار دارند می باشد و از این روش به عنوان یک روش مطلوب در آموزش و یادگیری در این رشته ها، بهره گیرند. در پایان از همه خوانندگان محترم تقاضا می نمودیم نظرات، پیشنهادات و انتقادات خود را به آدرس پست الکترونیکی ارسال نموده و مولف را از نظرات ارزشمند خود بهره مند سازند.

Alimonnoor@Yan